

הצעת חוק שירותי בריאות נפש ממלכתיים

ברוך אברהמי ומור כהן

היה להדגיש רציונל זה. טיפול או ייעוץ פסיכולוגי מבעוד מועד עשויים להפחית תחלואה פסיכיאטרית ולמנוע החמרת מצב רפואי והתדרדרותו. אדם יכול לצאת ממשבר ולחזור להיות מועיל לחברה, ואדם עלול לצאת שבר כלי. במקרה כזה יזדקק לטיפולים יקרים יותר וממושכים יותר. ייתכן שיהיה אז לנטל על מערכת הבריאות והמערכת הסוציאלית, ישלל או ייפגע כושר ההשתכרות שלו והוא אף עשוי להגיע לתגמולי נכות. לדעתנו נכון לראות זאת כך ולקשור בין השירות הפסיכולוגי לבין המטרה הציבורית.

ועם זאת, חוששים אנו שאין מנוס להתמודד עם בעיית היקף הטיפול שיקבל אדם במימון של המדינה, ואמות המידה המקצועיות המקנות את הזכאות ואת משך הטיפולים וסוגם. נראה כי חקיקה מצריכה קביעת מסגרת מקורות מימון, איזון משאבים, וקביעת גורם שתהיה לו הסמכות והאחריות לביצוע ולקבלת ההחלטות. פירוט סל שירותים פסיכולוגיים היה תורם לדעתי לקידום הצעת החוק. גם שומרי סף כלכליים ומקצועיים דרושים, כדי להניח את דעת האוצר שחוק זה לא יביא לסחף גירעונות לא נשלטים. חוק ביטוח בריאות ממלכתי בא לעולם בזכות העובדה שהוכנסו בו כלים מעין אלה. קושי מסוים בהצעת החוק נובע מכך ש"שומרי הסף" והקובעים את הזכות לשירותים, הם נותני השירותים עצמם.

נדמה כי "המצוקה הנפשית" המעניקה את הזכות לטיפול פסיכולוגי ללא תשלום לפי הצעת החוק היא רחבה ביותר, טובה ומיטיבה. אולם החשש הוא כי "תפסת מרובה לא תפסת". נראה כי רצוי להתמודד עם הבעייתיות הכרוכה בכך ולשכלל את הצעת החוק מבחינה זו.

קושי אחר לדעתנו הוא בכך שהצעת החוק לא מתייחסת לחלוקה וליחס בין סל השירותים לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי לבין המוצע כאן. מה באחריות קופות החולים לתת? מה במסגרת מקורות המימון שניתנו לקופות? והרי בסל השירותים הקיים יש גם שירותים פסיכולוגיים לבריאות הנפש. ומה חלקו ותפקידו של משרד הרווחה? ומה חלקה של מערכת החינוך אם המצוקה היא למשל של תלמידים?

כאמור, הפעם אנו מביאים כאן ברשימה זו רק קווים למחשבה. נבקש לקבל תגובות, הערות והצעות של הקוראים אשר יפרו את הדין בהצעת החוק ויסייעו לגיבוש דעה ועמדה.

טראומטי כגון פיגוע, אלימות מינית, אלימות במשפחה, או כל אירוע אלים שחווה הפונה. יש מצוקה שהיא הפרעות אישיות, הפרעות אכילה, התמודדות עם שאלת זהות מינית, התמודדות עם תפקוד מיני, הפרעות חרדה, הפרעות כגון דיכאון ועוד. ישנם אירועי חיים שאינם על רקע הפרעה פסיכיאטרית ועדיין גורמים למצוקה. על כן, מטרת החוק להנגיש טיפול לכל הפרעה או מצוקה או מחלת נפש אחרת שהימנעות מטיפול בה עלולה להוביל להתפתחות הפרעה נפשית בעתיד.

הצעת החוק, מציעה ליצור לוח זמנים קפדני למתן הטיפולים, החל מבדיקת האבחון הראשונית, עמידה על מידת דחיפות הפנייה והענקת טיפול לפיה.

הצעת החוק מתחשבת גם בדור העתיד של המקצוע וקובעת כי במרפאות יוקצו מקומות למתמחים.

כוונת רשימה זו לשתף את חברי הפ"י קוראנו בהצעת החוק, ולשמע דעותיהם, הערותיהם והצעותיהם.

אנו סבורים כי מטרת הצעת החוק ברוכות וטובות וראויות לתמיכה. לצערנו הצעת חוק דומה שהוגשה לכנסת הקודמת ולכנסת שקדמה לה לא זכתה לקידום ולהמשך הליכי חקיקה, ויש להעריך את הניסיון של ח"כ יחימוביץ ושל ח"כ חנין לקבל הכרה של חוק בזכותו של האזרח לקבל עזרה פסיכולוגית במצבי מצוקה בתחום הנפשי, התפקודי, הרגשי או ההתנהגותי. זאת גם כאשר הוא איננו מגיע לידי חולי או לידי פגיעה של ממש במצב הרפואי.

משברי חיים, למשל, טראומות, אובדן, מחלה קשה במשפחה ומצבים קשים אחרים עלולים להביא אדם למצוקה גדולה ולשיבוש משמעותי של חייו. גם משברים זמניים מצריכים סיוע מקצועי של פסיכולוג כדי שלא לשבור את האדם במצוקותיו.

הצעת החוק מעדיפה את הטיפול בקהילה על פני אשפוז פסיכיאטרי. דבר שלדעתנו הוא נכון ונכון. האשפוז הפסיכיאטרי כרוך בסטיגמות ועלול לדעתנו לגרום לנזק ולתופעות לוואי, להחליש את כוחות הנפש של אדם.

ייתכן שבעזרתן של הצעות חוק דומות שלא קודמו בקדנציות קודמות של הכנסת היה שלא נשענו על אדנים כלכליים. לדעתנו, כשם שיש רפואה מונעת כך גם צריך להכיר בכך שיש פסיכולוגיה מונעת. זהו הצידוק הכלכלי. רצוי

ברשימה זו נביא בפניכם הצעת חוק שהונחה על שולחן הכנסת לאחרונה ביוזמת ח"כ שלי יחימוביץ וח"כ דב חנין. יש לציין כי הצעות חוק דומות כבר הוגשו בעבר.

מטרת הצעת החוק היא עיגון בחקיקה ראשית את אחריותה של המדינה לבריאותו הנפשית של הציבור בישראל כמו גם את זכותו של האזרח לטיפול נפשי מקצועי.

בריאות נפשית היא תנאי לתפקוד תקין במערכת של יחסים בין אישיים, למיזוי פוטנציאל אישי בעבודה וביצירה וכן חיים של סיפוק אישי והרגשה טובה. שמירה על בריאות נפשית תורמת לרווחת הפרט ולהעצמה של החברה כולה.

היתרון הגדול של מערך הטיפול בבריאות הנפש הוא הידיעה כי בעת מצוקה נפשית קיימת כתובת ברורה, מוגדרת ומקצועית שאליה ניתן לפנות.

לדברי הצעת החוק, בתחנות אשר נפרשו ברחבי המדינה נבנה מערך של פעולות איתור של אוכלוסיות בסיכון, ומתן אבחון וטיפול לאוכלוסיות הסובלות ממצוקה נפשית. ח"כ יחימוביץ וח"כ חנין באים להבטיח בהצעת החוק את הזכות לעזרה, אבחון וטיפול לכל תושב במדינה החש במצוקה נפשית.

לפי הצעת החוק אדם המרגיש במצוקה נפשית, שהיא מצוקה בתחום רגשי, תפקודי או התנהגותי, זכאי לפנות לתחנה לבריאות הנפש. בדיקת מיון תיערך עם הפונה, זאת תוך חודש ימים מיום פנייתו.

מלבד האדם עצמו, לעתים גורמים מורשים עשויים להפנות את האדם לטיפול בתחנה כגון רופא המשפחה, שירותי הרווחה, משטרת ישראל ובית המשפט. לגבי קטינים, יכול שיופנו לטיפול על ידי: מוסד חינוכי, הורה או אפוטרופוס חוקי.

עוד, הצעת החוק מגדירה, בין היתר, מצוקה מהי. למשל בתחום קשיים משפחתיים: יחס בין בני זוג, בין בני המשפחה, התמודדות עם גירושים או התמודדות עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים. מצוקה יכולה להיות גם קשיים ביצירת קשר עם החברה, או קשיי השתלבות בעבודה, או בשעת פיטורים. בנוסף למצוקות הללו ישנם גם משברים כגון מחלה, של הפונה או של בן משפחתו, אובדן, קשיי עלייה, וקושי שנובע מרקע של שונות לאומית, דתית או חברתית. מצוקה יכולה להיות תוצאה של אירוע

עו"ד ברוך אברהמי, משרד עורכי הדין היועצים המשפטיים להפ"י. מור כהן, משפטנית ומתמחה בעריכת דין.

